

Załącznik do Uchwały

Nr

Rady Miejskiej Wałbrzycha

z dnia

Program Wspierania Rodziny

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej

Miasta Wałbrzycha na lata 2013-2015

Wałbrzych 2013 rok.

Wstęp

Podstawą opracowania Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Wałbrzycha na lata 2013-2015 jest art. 176 pkt. 1 i art. 180 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z wymienioną ustawą do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny natomiast do zadań własnych powiatów należy opracowanie 3-letnich programów rozwoju pieczy zastępczej.

Zadaniem gminy jest m.in. organizacja systemu wspierania rodziny naturalnej, w tym organizacji działalności asystentów rodziny, rodzin wspierających i placówek wsparcia dziennego, jak również innych form pomocy i pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, organizowanie szkoleń dla rodzin wspierających. Gmina ma również obowiązek monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej zamieszkałego na terenie gminy.

Powiat natomiast organizuje opiekę i wychowanie w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych, przyznaje świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci, przyznaje wynagrodzenia rodzinom zastępczym zawodowym, przyznaje świadczenia na utrzymanie lokalu mieszkalnego, pokrycie kosztów związanych z remontem, udziela tym rodzinom urlopu, dofinansowuje do wypoczynku dzieci poza miejscem zamieszkania. Do zadań własnych powiatu należy również przyznawanie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze, rodziny zastępcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, domy pomocy społecznej, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyraźnie podzieliła kompetencje pomiędzy samorząd gminny i powiatowy w zakresie pracy z rodziną biologiczną dziecka: do zadań własnych gminy należy wspieranie rodziny i dziecka w środowisku zamieszkania, a powiat organizuje w formie pieczy zastępczej opiekę i wychowanie dzieciom poza rodziną, jeśli z jakiś względów rodzina nie może tego robić.

Mając na uwadze, że Wałbrzych z dniem 1 stycznia 2013 r. stał się miastem na prawach powiatu, zaistniała konieczność przygotowania programu w zakresie zadań powiatowych. Co pozwoliło równocześnie zaktualizować program również w zakresie zadań gminy. Program Wspierania Rodziny i Program Rozwoju Pieczy Zastępczej miasta Wałbrzycha na lata 2013-2015 są zgodne z Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2013-2015.

I. Program wspierania rodziny.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji.

Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Obowiązek ten jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są realizowane zgodnie z zasadą pomocniczości.

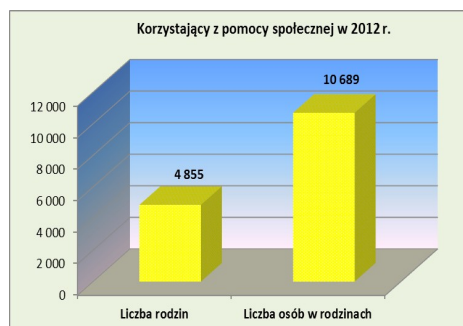
Stosując ustawę, należy mieć na względzie podmiotowość dziecka i rodziny oraz prawo dziecka do:

- 1) wychowania w rodzinie, a w razie konieczności wychowywania dziecka poza rodziną
- 2) opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka;
- 3) powrotu do rodziny;
- 4) utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów;
- 5) stabilnego środowiska wychowawczego;
- 6) kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz zabawy i wypoczynku;
- 7) pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia;
- 8) ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie dziecka;
- 9) informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą, odpowiednio do jego wieku i stopnia dojrzałości;
- 10) ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem;
- 11) poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej;
- 12) dostępu do informacji dotyczących jego pochodzenia.

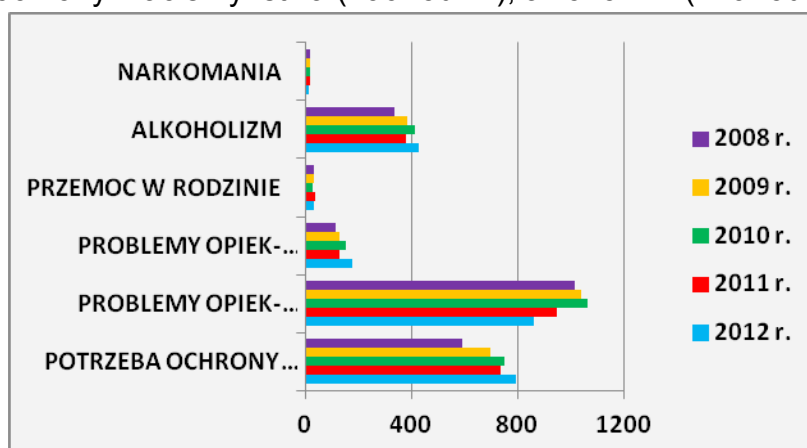
1. Diagnoza

Punktem wyjścia do określenia zadań Programu Wspierania Rodziny jest analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu oraz analiza sytuacji społecznej Wałbrzycha zawarta w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2013 – 2015.

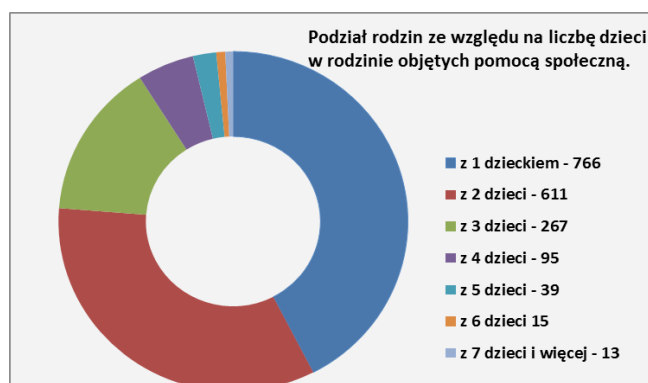
Na koniec 2012 roku z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu korzystało 4 922 rodziny, z czego 1 806 stanowią rodziny z dziećmi do 18 roku życia.

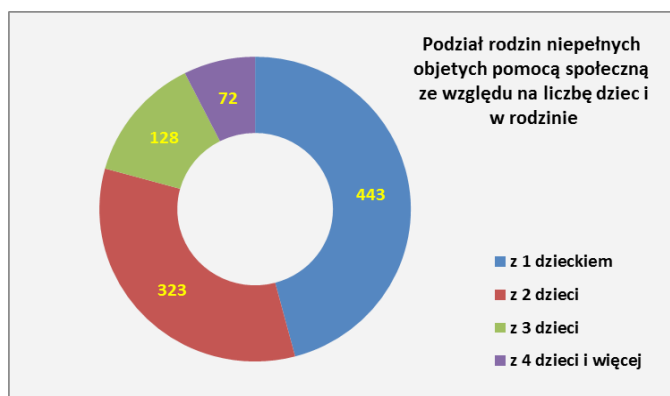
Głównym udzielania pomocy rodzinom było – obok ubóstwa, bezrobocie (3 216 rodzin), długotrwała lub ciężka choroba (2 167 rodzin), niepełnosprawność (2 074 rodzin), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (1 038 rodzin), potrzeba ochrony macierzyństwa (796 rodzin), alkoholizm (429 rodzin).

Podział rodzin ze względu na liczbę dzieci objętych pomocą społeczną przedstawia poniższy wykres.

Wśród rodzin objętych pomocą społeczną duży odsetek stanowią rodziny niepełne – 966, ich podział ze względu na liczbę wychowywanych dzieci pokazuje poniższy wykres.

W realizowanym, przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, projekcie „Od bierności do aktywności”, pracowało w 2012 roku 6 asystentów rodziny, którzy objęli wsparciem 112 rodzin w których przebywa łącznie 283 dzieci. 100 rodzin ukończyło wszystkie zaplanowane działania. Objęte opieką rodziny to rodziny niepełne, wielodzietne, borykające się z ubóstwem, uzależnieniami, a w szczególności z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, Nadrzędnym celem pracy asystentów było powstrzymanie tendencji zabierania dzieci z rodzin biologicznych i umieszczania w pieczy zastępczej. Działania asystentów miały charakter codziennych niemal kontaktów z rodzinami, wspieranie i dyscyplinowanie klientów w pracy nad zapewnieniem godziwej egzystencji i bezpieczeństwa dzieciom w tych rodzinach.

Korzystając z dofinansowania Ministra Pracy i Polityki Społecznej (w ramach ogłoszonego konkursy), zatrudniono w tym samym okresie 3 kolejnych asystentów rodziny, a pod koniec roku jeszcze jednego asystenta rodziny, którzy objęli opieką łącznie 68 rodzin z problemami opiekuńczo wychowawczymi. Łącznie w 2012 roku pracowało w Ośrodku 10 asystentów rodziny wspomagających 168 rodzin.

Z doświadczeń 2012 r. wynika, że zamierzony cel został w dużym stopniu osiągnięty, bowiem tylko w jednym przypadku zabrano nowo narodzone dziecko do placówki, ale też dwoje dzieci wróciło do domu po zakończonej kuracji odwykowej rodziców.

Do pozytywnych efektów można ponadto zaliczyć:

- podejmowanie leczenia odwykowego (stacjonarnie i ambulatoryjnie),
- podejmowanie starań o przyznanie lokali socjalnych lub do remontu, wynajmowanie mieszkania, odpracowywanie czynszu,
- poprawa wzajemnych relacji między rodzicami i dziećmi (nastolatkami), przerwanie przemocy domowej,
- uregulowanie sytuacji prawnej (rozwód, alimenty, wnioski o eksmisję, inne),

- większe zainteresowanie wynikami dzieci w szkole, higieną osobistą, podejmowanie leczenia dzieci.

Na terenie Wałbrzycha według stanu na dzień 31.12.2012 r. zamieszkuje łącznie 1 038 rodzin z problemami w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, w tym 861 rodzin niepełnych mających problemy w prowadzeniu gospodarstwa domowego, a w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Wałbrzycha przebywa 356 dzieci w rodzinach zastępczych i 150 w placówkach opiekuńczo wychowawczych.

Cele Programu

Priorytetem jest utrzymanie dziecka w rodzinie bądź jego powrót do rodziny, dlatego praca z rodziną powinna być rozpatrywana z perspektywy potrzeb dziecka.

Celem głównym Programu jest skuteczne wspieranie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Celami szczegółowymi jest:

- 1) Poprawa funkcjonowania rodziny oraz warunków rozwoju dziecka w środowisku rodzinnym,
- 2) Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej rodzin dysfunkcyjnych,
- 3) Diagnozowanie i monitoring skali potrzeb i problemów rodzin,
- 4) Integrowanie i doskonalenie lokalnego systemu wsparcia rodziny, w tym kompetencji Kadr działających na rzecz dziecka i rodziny,
- 5) Uwrażliwianie i aktywizowanie środowiska lokalnego na potrzeby dzieci i rodzin dysfunkcyjnych,
- 6) Promowanie rodziny, jako priorytetu w pracy instytucji i służb działających na jej rzecz.

2. Adresaci Programu

Odbiorcami programu są rodziny zamieszkałe w Wałbrzychu w których istnieje problem alkoholizmu, bezrobocia, lub problemy opiekuńczo-wychowawcze i dzieci zagrożone są umieszczeniem poza rodziną w pieczy zastępczej bądź też takie rodziny, gdzie dzieci zostały już umieszczone w placówkach bądź rodzinach zastępczych i należy czynić działania w kierunku „naprawienia” rodziny i umożliwienia ich powrotu do domu rodzinnego.

3. Kierunki działań

Dla realizacji wyżej wymienionych celów zakłada się następujące działania:

1) Pomoc asystenta rodziny

Ważną rolę w systemie wspierania rodziny pełnią asystenci rodziny. Niezależnie od pracowników socjalnych, asystenci rodziny zajmują się wyłącznie pomocą i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie. Elastyczny i nienormowany czas pracy asystenta służyć ma realnym potrzebom i rytmowi życia rodziny. W oparciu o ustawę z dnia 27.04.2012 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw została wprowadzona zmiana m.in. w przepisach Kodeksu Rodzinnego i opiekuńczego stanowiąca, iż Sąd może zobowiązać rodziców biologicznych, jak i samego małoletniego do określonego postępowania, w szczególności do pracy z asystentem rodziny bądź realizowania innych form pracy z rodziną.

Rolą asystenta rodziny nie jest powielanie pracy pracownika socjalnego. Asystent rodziny kierowany jest do pracy tylko z tymi rodzinami, w których sytuacja dziecka małoletniego wymaga wsparcia zewnętrznego. Potrzeba podejmowanych przez niego działań pomocowych ustanie wraz z osiągnięciem przez rodzinę umiejętności samodzielnego, prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Rola asystenta rodziny ma istotne znaczenie już na etapie profilaktyki. Jego zadaniem jest całościowe wspieranie rodzin wychowujących dzieci, zagrożonych różnymi dysfunkcjami. Działania asystenta polegają na aktywnym wspieraniu rodziny, w której mają miejsce problemy trudne do pokonania przez tę rodzinę.

Praca asystenta rodziny ma charakter kompleksowy. W pierwszej kolejności osoba pełniącą tą funkcję dba o rozwiązanie podstawowych problemów socjalnych rodzin – mieszkaniowych, materialnych, zdrowotnych, czy prawnych. Ponadto pomaga również w rozwiązaniu problemów podopiecznych (emocjonalnych, rodzinnych, problemów w grupie rówieśniczej) i w razie potrzeby kieruje ich na odpowiednią terapię. Asystent rodziny wspiera również swoich podopiecznych w podejmowaniu aktywności społecznej. Do jego zadań należy też motywowanie podopiecznych do podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub kontynuowania nauki, pomoc w wyborze odpowiedniej szkoły lub kursów zawodowych, przełamywaniu kompleksów i ewentualnych kryzysów wynikających z trudności i niepowodzeń w nauce. Asystent rodziny zachęca bezrobotnych do podjęcia pracy i wspiera ich w pierwszych miesiącach zatrudnienia. Intensywna praca asystenta z rodziną jest realizowana również w przypadku czasowego umieszczenia przez Sąd dziecka poza rodziną. Wówczas zadaniem asystenta staje się nie tylko praca z biologicznymi rodzicami dzieci w miejscu zamieszkania, ale również współpraca z rodziną zastępczą lub koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, odpowiedzialnym za dziecko umieszczone w instytucji sprawującej pieczę zastępczą, będącej w gestii powiatu, oraz z sądem. Powinien on aktywnie uczestniczyć we wszystkich działaniach zmierzających do powrotu dziecka do rodziny.

Na wniosek asystenta rodziny może być zwołana grupa interdyscyplinarna, w skład, której wchodzić będą w szczególności: asystent rodziny, pedagog,

pracownik socjalny, przedstawiciel policji, kurator sądowy. Praca ta powinno skutkować trafniejszą diagnozą problemów, ustaleniem spójnego planu pomocy oraz uruchamiać mechanizmy współpracy z właściwymi instytucjami i służbami.

Na terenie Wałbrzycha według stanu na dzień 31.12.2012 r. zamieszkuje łącznie 1 038 rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, w tym 861 rodzin niepełnych mających problemy w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Wałbrzycha przebywa 356 dzieci, a instytucjonalnej pieczy 150 dzieci.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej na jednego asystenta rodziny nie może przypadać więcej niż 20 rodzin. Stąd biorąc pod uwagę liczbę rodzin niewydolnych wychowawczo z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w mieście należałoby zatrudnić 37 asystentów rodziny. Aktualnie w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej zatrudnionych jest 10 asystentów rodziny w tym 7 finansowanych z środków Unii Europejskiej i budżetu państwa w ramach projektu systemowego oraz 3 dofinansowanych z budżetu państwa w ramach resortowego programu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

2) Poradnictwo specjalistyczne

Praca z rodziną może być prowadzona w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (pedagogicznego, prawnego, zawodowego, itp.), terapii systemowej rodzin, treningu umiejętności wychowawczych dla rodziców, psychoedukacji, mediacji. Narzędziem wzmocnienia rodziny może być również doradztwo w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, dbałości o higienę osobistą i otoczenia. Tam, gdzie jest to potrzebne i możliwe, praca powinna opierać się o kontrakt z rodziną. Poradnictwo powinno dotyczyć sposobów zaspokajania potrzeb dziecka i rozwiązywania problemów wewnątrzrodzinnych. Terapia rodzin powinna być prowadzona z wykorzystaniem najnowszych metod i technik terapeutycznych. Niezwykle ważnym elementem jest dostęp rodziny do pomocy prawnej, szczególnie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz poradnictwa specjalistycznego, psychologicznego i rodzinnego.

Poradnictwo specjalistyczne prowadzone jest przez zespół specjalistów (psychologów, terapeutów, pedagogów) w Centrum Integracji Rodziny. Odrębna grupa specjalistów prowadzi poradnictwo specjalistyczne dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczym - beneficjentów projektu systemowego „Od bierności do aktywności”

3) Organizowanie grup wsparcia, grup samopomocowych i pomocy wolontarystycznej

Ważnym narzędziem wzmocnienia rodzin dysfunkcyjnych będzie pomoc wolontarystyczna oraz tworzenie grup wsparcia i grup samopomocowych. Ich celem będzie wymiana doświadczeń, zapobieganie izolacji, a także wzmocnienie systemu wsparcia. Działania te są prowadzone w Centrum Integracji Rodziny w formie:

- punktów konsultacyjnych dla osób uzależnionych i ich rodzin,
- punktów wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie „Niebieska Linia”,
- grup wsparcia dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- grup motywacyjnych dla osób z problemem alkoholowym,
- zajęć dla dzieci i rodziców,
- mitingów AA,
- zajęć reintegracji społecznej i zawodowej, których celem jest zapobieganie wykluczeniu społecznemu, prowadzonych przez Klub Integracji Społecznej,

4) Rozwój i funkcjonowanie środowiskowych form wsparcia dziennego.

Rodziny wychowujące dzieci w wieku szkolnym, a zwłaszcza rodziny, które mają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, wymagają pomocy w zakresie organizowania dzieciom czasu wolnego, pokonywania trudności szkolnych, zaburzeń zachowania itp. W związku z tym istotne jest funkcjonowanie oraz dalszy rozwój różnorodnych środowiskowych form dziennej opieki nad dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym. Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie: opiekuńczej – w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych, specjalistycznej, pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę. Od 1 stycznia 2013 roku rozpoczęło działalność 5 placówek wsparcia dziennego prowadzone przez organizacje pozarządowe oraz jedna placówka wsparcia dziennego prowadzona przez samorząd zlokalizowana jako dwie filie w Centrum Aktywności Lokalnej oraz Centrum Integracji Rodziny. Sieć tych placówek będzie stopniowo rozwijana, jedna na przeszkodzie temu stoją bardzo rygorystyczne przepisy dotyczące stanu technicznego i sanitarnego pomieszczeń przeznaczonych na placówki wsparcia dziennego.

5) Pomoc w formie rodzin wspierających

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia rodziny i dziecka. Zadania rodziny wspierającej to m. in. pomoc w opiece nad dziećmi, prowadzeniu gospodarstwa domowego, wspólne spędzanie czasu wolnego. Pomoc ta będzie wynikać z przyjętego i zaakceptowanego planu pomocy rodzinie, a realizowana będzie na podstawie zawartej umowy. Rodzina wspierająca może otrzymać zwrot kosztów świadczonej pomocy, co zostanie określone w treści umowy. W celu podniesienia skuteczności oddziaływania rodzin wspierających, należy zadbać o ich przygotowanie poprzez poradnictwo oraz szkolenie. Planuje się przygotowanie do pełnienia roli rodziny wspierającej, dwóm rodzinom.

6) Usługi opiekuńczo-wychowawcze i specjalistyczne

W ramach działań profilaktycznych uwzględnione są usługi dla rodzin wychowujących dzieci z grupy szczególnego ryzyka, szczególnie dzieci niepełnosprawne, które stanowią pomoc rodzicom w zapewnieniu należytej opieki w czasie, gdy nie mogą jej sprawować osobiście lub gdy ich kompetencje rodzicielskie są niedostateczne.

7) Tworzenie i realizacja projektów i programów wspierających rodzinę

Ważnym narzędziem wsparcia dziecka i rodziny będzie tworzenie i realizacja programów i projektów osłonowych, w tym m. in. realizowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej projekt systemowy „Od bierności do aktywności” obejmujący swoimi działaniami rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczym, w ramach projektu zatrudnieni są asystenci rodziny, psycholog, terapeuta oraz prawnik.

Wsparcie i pomoc w ramach tego działania kierowane jest do osób i rodzin, które z różnych przyczyn nie mogą funkcjonować prawidłowo w oparciu o posiadane środki i zasoby. Wsparcie będzie miało charakter wielopłaszczyznowy i obejmie zarówno poprawę ich warunków bytowych jak i wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, barier w dostępie do leczenia, rehabilitacji, wypoczynku i inne. Priorytetem pomocy jest zapewnienie dzieciom i młodzieży ze środowisk zagrożonych i dysfunkcyjnych ciepłych posiłków, wyposażenia w podręczniki i artykuły szkolne, opieki przedszkolnej, wypoczynku i możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego.

4. Realizatorzy i partnerzy Programu

Założenia Programu Wspierania Rodziny w ramach swoich kompetencji winny realizować samorządowe jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe i inne podmioty, w szczególności realizujące zadania na zlecenie miasta Wałbrzycha oraz osoby specjalizujące się bądź mające kontakt z dzieckiem i rodziną. Przy realizacji Programu współpracować winny:

1). Podmioty publiczne:

- właściwe wydziały i stanowiska Urzędu Miasta Wałbrzycha;
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu:
- Sąd Rejonowy w Wałbrzychu
- przedszkola publiczne,
- placówki oświatowe,
- Straż Miejska;
- Komenda Miejska Policji,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- Zakłady opieki zdrowotnej,

2) podmioty niepubliczne:

- przedszkola i szkoły niepubliczne,
- organizacje pozarządowe działające w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, edukacji,
- kościoły i związki wyznaniowe,

W realizacji swoich zadań w/w podmioty powinny kierować się dobrem rodziny, a jej wspieranie traktować, jako priorytet, także wówczas, gdy nie stanowi ono ich podstawowej misji.

II. Program rozwoju pieczy zastępczej.

Podstawową przyczyną umieszczania dzieci w różnych formach opieki zastępczej jest brak właściwej opieki ze strony rodziców. Dlatego istotną cechą proponowanych rozwiązań jest stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną je wychowującą, jeżeli ma ona trudności w prawidłowym wypełnianiu swoich funkcji. Działania podejmowane w tym zakresie powinny zapewnić rodzinie taką pomoc, która wyeliminuje zagrożenie zabrania dziecka z rodziny lub zapewni w miarę szybki do niej powrót dzieci umieszczonych poza rodziną. Działaniom profilaktycznym, mającym na celu stworzenie dziecku odpowiednich warunków życia w jego środowisku rodzinnym, muszą towarzyszyć działania na rzecz doskonalenia i rozwoju różnych form pieczy zastępczej nad dzieckiem. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno mieć charakter przejściowy do czasu powrotu do rodziny naturalnej, uregulowania jego sytuacji prawnej lub adopcji.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Pieczka zastępcza sprawowana jest w formie

- rodzinnej
- instytucjonalnej.

Do głównych form rodzinnej pieczy zastępczej należą:

- rodzina zastępcza: spokrewniona, niezawodowa i zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;
- rodzinny dom dziecka.

Natomiast instytucjonalna pieczka zastępcza sprawowana jest w formie:

- placówki opiekuńczo-wychowawczej;
- regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej;
- interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

W pieczy zastępczej dziecko może przebywać do momentu osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku dalszego kształcenia, nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia.

Działania w zakresie pieczy zastępczej realizowane są w oparciu o następujące przepisy:

- Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 z późn. zm.);
- Konwencję o Prawach Dziecka;
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz.1592 z późn. zm.);
- ustawę z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.);
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011r. Nr 292, poz. 1720)

1. Diagnoza rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Rodzinna piecza zastępcza.

Rodzina piecza zastępcza jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym wyjściem jest zapewnienie mu opieki rodzinnej w rodzinie zastępczej: spokrewnionej, niezawodowej lub zawodowej.

Dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku podjęcia dalszego kształcenia – nie dłużej niż do 25 r. ż, ale również, w wyniku zmiany sytuacji prawnej (przywrócenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej), może ustać potrzeba sprawowania dalszej pieczy zastępczej. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej, muszą posiadać świadomość czasowości opieki nad dzieckiem, brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

Jeśli rodzice biologiczni nie mogą wypełniać wobec swego dziecka funkcji opiekuńczo-wychowawczych, oznacza to, że zostali trwale lub czasowo pozbawieni władzy rodzicielskiej albo władza ta została im ograniczona lub zawieszona. Najczęściej do rodziny zastępczej trafiają dzieci rodziców o ograniczonej i zawieszona władzy rodzicielskiej.

Od dnia 1.01.2012 r. w związku z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodziną zastępczą spokrewnioną zostaną jedynie wstępni lub rodzeństwo dziecka. Natomiast rodziny zastępcze niespokrewnione z dzieckiem stają się rodzinami zastępczymi niezawodowymi.

Liczba rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci z Wałbrzycha w 2012 roku

2012 rok	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe			Razem
			razem	specjalistyczne	pogotowie rodzinne	
Liczba rodzin zastępczych	213	53	11	4	0	277
Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	248	73	35	8	0	356

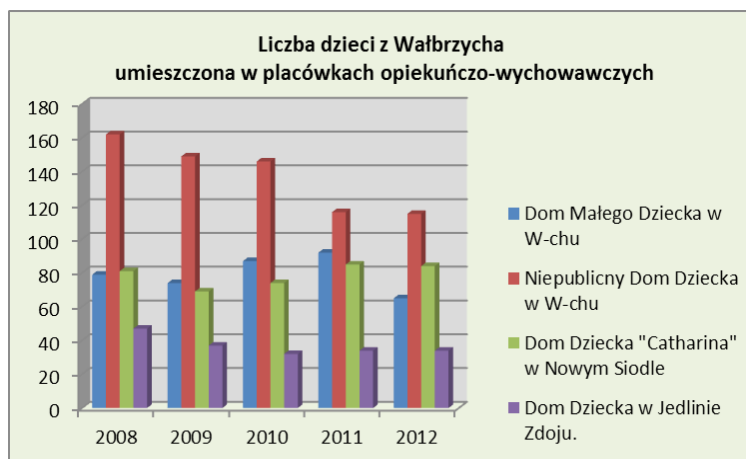
Instytucjonalna piecza zastępcza.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, socjalizacyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych w okresie 4 lat od dnia wejścia jej w życie, tj. od dnia 1 stycznia 2012 r., mogą być umieszczane dzieci powyżej 7 roku życia. Natomiast Przebywać w tych placówkach będą mogły w okresie od dnia 1 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2019 r.). Po upływie tego okresu w placówkach będą mogły przebywać jedynie dzieci powyżej 10 roku życia. Umieszczanie dzieci poniżej tego wieku będzie możliwe tylko w wyjątkowych sytuacjach, szczególnie, gdy przemawiać za tym będzie stan ich zdrowia lub dotyczyć to będzie rodzeństwa. W związku z powyższym zasadny jest rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, która będzie mogła być sprawowana wobec młodszych dzieci w przypadku niemożności zapewnienia im opieki i wychowania przez rodziców.

Ogółem w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało w 2012 roku 300 dzieci, w tym 180 dzieci przebywało w placówkach w Wałbrzychu, pozostałe zostały umieszczone w Domach Dziecka w Jedlinie Zdroju (34), w Nowym Siodle (84) oraz w Bardzie Śląskim (2 dzieci)

Liczba dzieci Wałbrzycha umieszczona w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Nazwa Placówki	2008	2009	2010	2011	2012
Dom Małego Dziecka w Wałbrzychu	79	74	87	92	65
Niepubliczny Dom Dziecka w Wałbrzychu	162	149	146	116	115
Dom Dziecka „Catharina” w Nowym Siodle	81	69	74	85	84
Dom Dziecka w Jedlinie Zdroju	47	37	32	34	34
Dom Dziecka w Bardzie Śląskim	0	0	2	2	2
Raz	369	329	341	329	300

Jak wynika z powyższego wykresy zmalała liczba dzieci umieszczonych w Niepublicznym Domu dziecka oraz w Domu Małego Dziecka. Tendencja ta jest ściśle związana z nowymi standardami, które dopuszczają maksymalną liczbę dzieci umieszczonych w grupie na 30 osób.

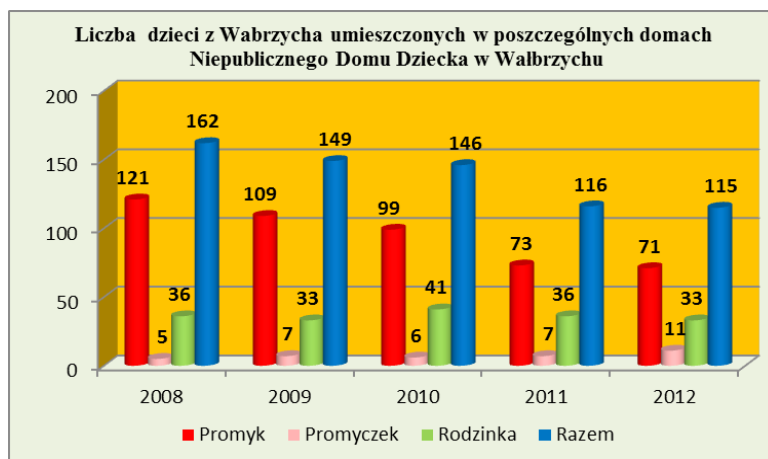
Na terenie Wałbrzycha funkcjonują dwie całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze:

- Niepubliczny Dom Dziecka w Wałbrzychu,
- Dom Małego Dziecka Fundacji Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Salvator”.

W 2011 roku Powiat Wałbrzyski powierzył organizacjom pozarządowym prowadzenie wymienionych placówek. W wyniku przeprowadzonych przekształceń powierzono z dniem 1 września 2011 roku prowadzenie Domu Dziecka Nr 2 „Promyk” oraz Dom Dziecka „Rodzinka” Terenowemu Komitetowi Ochrony Praw Dziecka z siedzibą w Wałbrzychu, a placówka przyjęła nazwę Niepubliczny Dom Dziecka w Wałbrzychu. Z dniem 1 października 2011 roku Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Salvator” z siedzibą w Wałbrzychu przejęła prowadzenie Domu Małego Dziecka.

- 1) Niepubliczny Dom Dziecka posiada 100 miejsc w standardzie, w tym w oddziałach socjalizacyjnych 70, a w oddziale interwencyjnym 30. W tym,:
- trzy grupy socjalizacyjne „Promyk” przy ul. Moniuszki 118 na 30 miejsc,
 - trzy grupy interwencyjne „Promyk” przy ul. Moniuszki 118 na 30 miejsc,
 - grupę socjalizacyjną „Promyczek” przy ul. Św. Kingi 4 na 10 miejsc,
 - trzy grupy socjalizacyjne „Rodzinka” przy ul. Wrocławskiej 115 na 30 miejsc.

W 2012 roku w placówce zostało umieszczonych łącznie 125 dzieci z Wałbrzycha w tym na oddziałach socjalizacyjnych 68 dzieci a na oddziale interwencyjnym 57 dzieci.

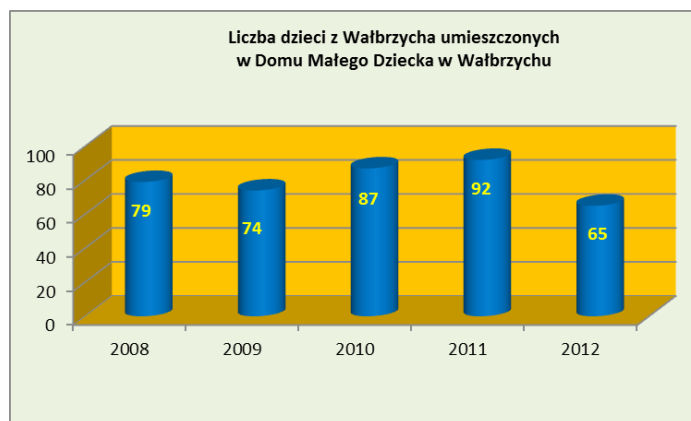

**Liczba dzieci z Wałbrzycha
umieszczonych w Niepublicznym Domu Dziecka w Wałbrzychu**

Rok	Liczba umieszczonych dzieci na oddziale interwencyjnym	Liczba umieszczonych dzieci na oddziałach socjalizacyjnych
2008	87	75
2009	82	67
2010	76	70
2011	54	62
2012	57	68

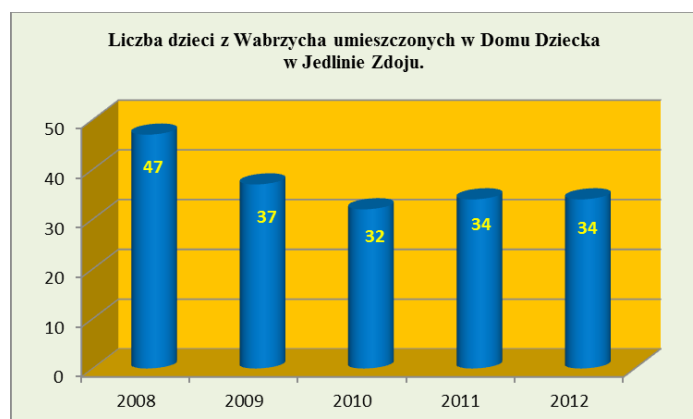
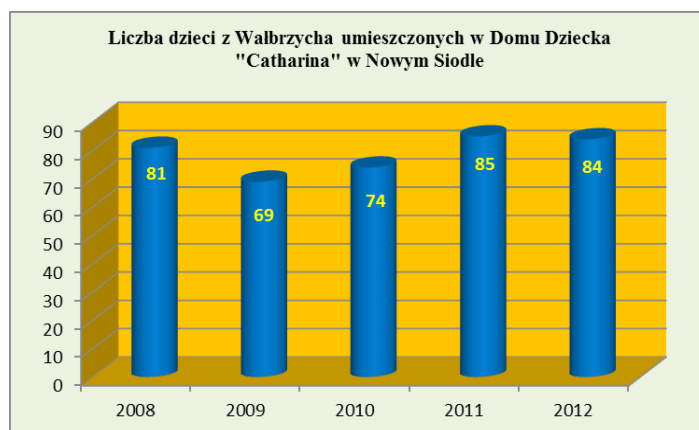
Przedstawione dane wyraźnie wskazują na spadek liczby przyjmowanych dzieci w trybie interwencyjnym w stosunku do roku 2008, natomiast systematycznie wzrasta liczba dzieci kierowanych do oddziałów socjalizacyjnych co świadczy, że rodziny wychowanków przeżywają długotrwały kryzys skutkujący brakiem ustabilizowania ich sytuacji życiowej i tym samym przedłuża się pobyt ich dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

- 2) Dom Małego Dziecka Fundacji Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Salvator” posiada 30 miejsc dla dzieci wieku od 0 do 6 lat. Placówka objęta jest całodobowym dyżurem pielęgniarskim oraz dwa razy w tygodniu przebywa w niej lekarz pediatra. Dom Małego Dziecka jest placówką interwencyjną, która udziela schronienia nie tylko dzieciom, ale również matkom znajdującym się w trudnej sytuacji i chcącym opiekować się swoim małym dzieckiem.

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych występuje duża rotacja w stosunku do liczby stałych miejsc w placówce. Dzieci przebywają okresowo, możliwie jak najkrócej, do czasu ustabilizowania ich sytuacji rodzinnej lub procesu adopcyjnego. W 2012 roku w placówce przebywało 65 dzieci z Wałbrzycha, skierowanych na różne okresy. Największa liczba dzieci z Wałbrzycha przebywała w 2011 roku.

3) Dom Dziecka „Catharina” w Nowym Siodle i Dom Dziecka w Jedlinie Zdroju.

Cele programu.

Celem priorytetowym Programu jest tworzenie i wspieranie rodzinnych form pieczy zastępczej. Celami szczegółowymi jest zapewnienie opieki w rodzinnych formach poprzez:

- 1) propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego,
- 2) poszukiwanie i szkolenie kandydatów na niezawodowe i zawodowe rodziny zastępcze – osiągnięcie odpowiedniej ilości rodzin zastępczych dla małych dzieci,
- 3) pomoc usamodzielnianym wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- 4) podniesienie poziomu usług w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej, tj. zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc i osiągnięcie ustawowego standardu,

2. Adresaci programu.

- dzieci przebywające w pieczy zastępczej,
- rodziny zastępcze,
- rodzice biologiczni dzieci przebywających w pieczy zastępczej,
- usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej,
- kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i rodziny zastępczej niezawodowej.
- rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę na dzieckiem pozbawionym opieki rodziców.

3. Kierunki działań.

Dla realizacji wyżej wymienionych celów zakłada się następujące działania:

Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej,

Cel: Zwiększenie liczby zawodowych rodzin zastępczych specjalistycznych

Głównym założeniem jest pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji zawodowych i niezawodowych rodzin zastępczych. Umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej zapewni mu uzyskanie warunków bytowych i rozwojowych zbliżonych do środowiska rodzinnego. Działanie to będzie realizowane poprzez promowanie idei rodzicielstwa zastępczego w środowisku oraz budowanie pozytywnego wizerunku rodzinnej pieczy zastępczej, organizowanie szkoleń dla

kandydatów na rodziny zastępcze. Nerozerwalnym elementem pozyskiwania kandydatów do pełnienia niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych będą kampanie prowadzone w lokalnych mediach, ukazujące pozytywne przykłady w tym zakresie oraz piękne strony rodzicielstwa zastępczego. Ukazywanie dobrych praktyk ma zwiększyć liczbę kandydatów spośród, których można będzie wyselekcjonować najlepszych.

Kolejnym elementem, działań będzie dążenie do stworzenia warunków dla rodzin zastępczych poprzez pozyskanie wyremontowanych dużych spełniających standardy mieszkań komunalnych, które następnie będzie można użyczać zawodowym rodzinom zastępczym.

Poprawa funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej i przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka.

Istotną rolę odgrywa stała praca z rodziną zastępczą wspieranie ich w rozwiązywaniu bieżących problemów oraz wzmacnianie rodzin w wypełnianiu obowiązków związanych z zapewnieniem opieki i wychowania dla powierzonych dzieci. Pomocne w realizacji tego działania będzie prowadzenie grup wsparcia dla rodzinnych form opieki zastępczej, udzielanie rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka wsparcia psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego oraz prawnego, pomoc rodzinom w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych, udzielanie wsparcia rodzinom zastępczym przez rodziny pomocowe, organizowanie dla rodzin zastępczych pomocy wolontariuszy. W tym celu powstaje poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne i prawne.

Podniesienie kompetencji wychowawczych rodzin zastępczych.

Działanie niezbędne ze względu na różnorodność problemów wychowawczych w rodzinach. Stały wzrost kompetencji wychowawczych rodzin będzie gwarantem profesjonalnego wywiązywania się z powierzonych zadań z zakresu pieczy zastępczej. W tym celu organizowane będą szkolenia podnoszące kompetencje wychowawcze rodzin zastępczych i ewentualnie prowadzących rodzinne domy dziecka, specjalistyczne bloki edukacyjne, grupy wsparcia dla dzieci i młodzieży z rodzin zastępczych, w ramach, których będą prowadzone zajęcia warsztatowe o charakterze edukacyjnym, profilaktycznym oraz terapeutycznym. W tym celu wykorzystana zostanie posiadana przez MOPS baza w Centrum Aktywności Lokalnej na ul. Mickiewicza 26 oraz Centrum Integracji Rodziny na ul. Grota Roweckiego 3a.

Integracja środowisk rodzinnej pieczy zastępczej.

Działanie ma na celu wymianę doświadczeń pomiędzy rodzicami zastępczymi, budowanie właściwych relacji między wychowankami, nawiązywanie nowych wartościowych znajomości i budowanie pozytywnego wizerunku rodzin zastępczych.

W tym celu organizowane będą spotkania integracyjne i okolicznościowe dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka, a także umożliwianie dostępu do kultury, sportu, rekreacji wychowankom rodzinnej pieczy zastępczej.

Zwiększenie szans dzieci na powrót do środowiska rodzinnego.

Założeniem jest podejmowanie wszelkich możliwych, w ramach kompetencji, działań mających na celu doprowadzenie do powrotu dziecka do środowiska rodzinnego poprzez współpracę pracowników Zespołu Pieczy Rodzinnej oraz Zespołów Pracy Socjalnej oraz asystentami rodziny i rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy, umożliwianie i pomoc w kontaktach dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi. Priorytetowym zadaniem staje się również uwalnianie sytuacji prawnej dzieci przeznaczonych do adopcji. Obecne procedury są bardzo przewlekłe i powodują bardzo długi okres oczekiwania na adopcję.

Zapewnienie właściwego standardu i odpowiedniej liczby miejsc w placówkach opiekuńczo wychowawczych.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, socjalizacyjnego oraz wielofunkcyjnych począwszy od dnia 1 stycznia 2013 roku nie dłużej jednak niż do 31 grudnia 2020 r. nie może być wyższa niż 30. Po tym okresie w jednej placówce mieszczącej się w budynku może przebywać nie więcej niż 14 dzieci, wojewoda może w wyjątkowych przypadkach wyrazić zgodę na funkcjonowanie w jednym wielorodzinnym budynku więcej niż jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej do 14 dzieci. W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, socjalizacyjnego oraz wielofunkcyjnych w okresie do 31 grudnia 2014 r. mogą być umieszczane małe dzieci, ale od 1 stycznia 2015 roku mogą być umieszczane dzieci powyżej 7 roku życia, a od 1 stycznia 2020 r. wyłącznie dzieci powyżej 10 roku życia. Powyższe uregulowania prawne będą wymuszać dostosowanie się do nich w terminach określonych w wymienionej wyżej ustawie. Trzeba zatem tworzyć rodziny zawodowe oraz bazę małych obiektów spełniających kryteria na małe domy dziecka.

Poprawa sytuacji i funkcjonowania w życiu społecznym wychowankom opuszczającym rodzinę zastępczą.

Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej najczęściej nie mogą liczyć na pomoc rodziców biologicznych. Dlatego ważnym zadaniem jest wspieranie młodych osób w zakresie usamodzielnienia poprzez m.in. pomoc w uzyskiwaniu wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomoc w uzyskiwaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych a także wsparcie finansowe i rzeczowe, aktywizowanie do uczestnictwa w życiu społecznym oraz podejmowanie działań na rzecz

konstruktywnych zmian w swoim życiu. Ważnym zadaniem staje się wspieranie pełnoletnich wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w procesie ich usamodzielnienia poprzez udział w grupach wsparcia. W najbliższym okresie czasu planuje się oddanie dla usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej pięciu wyremontowanych mieszkań chronionych, każde dla nie mniej niż trzech osób.

4. Limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2013 – 2015.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek planowania i określania limitu rodzin zastępczych w danym roku kalendarzowym. Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania pieczy zastępczej oraz realnych możliwościach finansowych gminy Wałbrzych, ustala się limit rodzin zastępczych w latach 2013 – 2015 wg poniższego wykazu.

Rok	Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2013 - 2015
2013	20
2014	23
2015	25

III. Źródła finansowania Programu.

Finansowanie programu odbywać się będzie ze środków:

- budżetu Miasta Wałbrzycha
- dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych,
- dotacji z budżetu państwa na realizację zadań zleconych,
- programów rządowych z zakresu wspierania rodziny,
- funduszy Unii Europejskiej,
- innych środków pozyskanych w ramach konkursów dotacyjnych.

Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach finansowych.

IV. Monitoring i ewaluacja Programu.

1. Monitoring programu będzie polegał na zbieraniu danych dotyczących zrealizowanych zadań od podmiotów zaangażowanych w jego realizację przez koordynatora Programu, w celu oceny założonych celów.
2. Przedmiotem ewaluacji będzie ocena skuteczności podejmowanych działań, głównie w oparciu o analizę podejmowanych działań.
3. Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu będzie corocznie przedkładał Radzie Miejskiej Wałbrzycha sprawozdanie z realizacji Programu, które będzie integralną częścią sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu.

Podsumowanie

Przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyznaczają dwa zasadnicze obszary działania, w pierwszym z nich kładzie się nacisk na utrzymanie dzieci w naturalnym środowisku, w drugim natomiast – na zapewnienie sprawnie funkcjonującego systemu pieczy zastępczej w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowywania przez rodziców.

Reasumując zakłada się w Programie stworzenie na terenie Wałbrzycha optymalnych warunków dla poprawy życia dzieci i rodzin. Wszelkie działania o charakterze profilaktycznym, pomocowym i wspierającym zmierzać będą do samodzielnego rozwiązywania przez rodzinę własnych, różnorodnych problemów. Natomiast wsparcie ze strony instytucji stanowić winno jedynie uzupełnienie działań opiekuńczo-wychowawczych dla tych rodzin, które nie są w stanie samodzielnie pokonać trudnych sytuacji życiowych.